

BERICHTEN VAN DE ARCHEOLOGISCHE

DIENT WAASLAND

8

Sint-Gillis-Laarstraat

Bij de aanleg van een nieuw dubbel fietspad langsheen de Laarstraat in Sint-Gillis-Waas kwamen in 2006 over een afstand van enkele tientallen meter, net ten zuiden van het kruispunt met een landweg, enkele interessante structuren aan het licht. Het gaat om een zespostenspijker, twee grachten en enkele onsamenhangende randsporen.

De zespostenspijker (ca 2 x 3 m) en de meest noordelijke gracht kunnen op basis van een eerste globale evaluatie van het archeologisch materiaal in de ijzertijd gedateerd worden. Staalnames uit de houtskoolrijke paalnegatieven van de spijker zullen archeobotanisch onderzocht worden om een idee te geven van de ecologische leefomstandigheden van dat moment. Ook ¹⁴C-datering van de uitstekend bewaarde houtskoolresten behoort tot de mogelijkheden.

Aangezien het podzolprofiel van de zandbodem voor het grootste deel opgenomen was in de cultuurlaag, kan verondersteld worden dat deze occupatiezone zich op een zandopduiking in het paleolandschap bevond

JVV

Sint-Niklaas

Belsele-Mierennest

Binnen de begrenzing van een nieuw aan te leggen weg ter uitbreiding van de woonwijk Mierennest, werd in najaar van 2005 een archeologisch vooronderzoek met kijsleuven uitgevoerd. Hoewel het aantal aangetroffen sporen beperkt bleef, was de zone toch interessant genoeg om in 2006 ook de wegenaanslag archeologisch te begeleiden.

Bij deze opvolging kwamen voornamelijk in de noordelijke zone enkele interessante sporenclusters aan het licht. Het gaat om de begrenzing van een OW-verlopende onverharde weg en de sporen van enkele aanpalende gebouwtjes, waarvan op basis van de keramiek een datering in de metaaltijden kan verondersteld worden.

Vlakbij werd ook een grote drieschepige structuur aangesneden met een (bijna) vierkant grondplan (ca 11 x 11 m) waarvan de binnenste palenrijen

kort bij de buitenwand werden geplaatst waardoor er een opengewerkte binnenruimte werd gecreëerd. Het gebouw kan gedateerd worden in de 12de eeuw en stond geïsoleerd in het toenmalige landschap. Verondersteld wordt dat het hier gaat om een middeleeuwse opslagschuur/spijker die in een uitgestrekt landbouwgebied was gelegen.

Ook de bouwkavels werden integraal aan een archeologisch proefsleuvenonderzoek onderworpen. Het was voornamelijk in de sector ten oosten van het nieuwe wegtracé dat een grote concentratie van archeologische structuren werd aangetroffen. Het feit dat deze zone aansloot bij de vindplaats van de Gallo-Romeinse villa van Belsele-Steenwerk met sporen van oudere occupatiefases⁷⁹, heeft er mede toe bijgedragen dat hier overgegaan werd tot vlakdekkend onderzoek.

Binnen de opgravingsvlakken konden geen gebouwplattegronden afgeleid worden, waardoor kan gesteld worden dat we ons hier buiten de eigenlijke Gallo-Romeinse bewoningszone bevinden. Wel kwam er een groot aantal gracht- en greppelstructuren uit verschillende periodes aan het licht die ons een fraai beeld geven van de ontwikkeling van het landbouwlandschap vanaf de metaaltijden tot en met de postmiddeleeuwen. Toekomstige archeobotanische en palynologische analyses zullen ons wellicht toelaten een reconstructie te maken van de ecologische veranderingen die het gebied ondergaan heeft doorheen de tijd.

Voornamelijk voor de laatmiddeleeuwse periode werd ons een blik gegund op de landbouwtechnische ingrepen in het landschap die de productiviteit van deze schrale landbouwgronden moesten opwaarderen. Door het aanbrengen van zeven meter brede plant- en/of zaaibedden in de 14de eeuw konden door middel van grootschalige nivellering van het landschap ook de lagergelegen zones in cultuur gebracht worden.

JVV

Nieuwkerken-kapel O -L -V ten Bos

Op de hoek van de Nieuwkerkenstraat en de Vrasenestraat (Ten Bos) kwamen in 2006 bij riolerings- en herinrichtingswerken de restanten van de kapel van O -L.-V ten Bos aan het licht. Bij vroegere werken in de jaren 60 van de 20ste eeuw waren de fundamenteen reeds gelokaliseerd door een

lokale heemkundige, R. Van Goethem. Aangezien de toenmalige nota's grotendeels verloren zijn gegaan, diende het archeologisch onderzoek quasi van nul te beginnen⁸⁰.

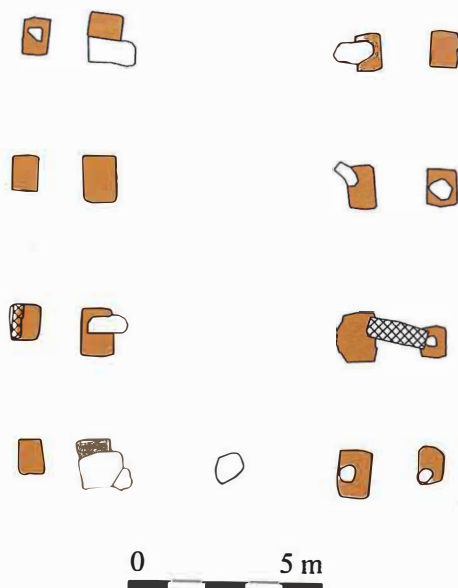

Fig. 7. Belsele-Mierennest: grondplan van het drieschepige gebouw uit de 12de eeuw.

Na het machinaal wegnemen van verschillende 20ste-eeuwse nivelleringspakketten bleek dat de fundamentresten en andere structuren zich nog in goede staat bevonden. Het onderzoek in de jaren 60 had zich blijkbaar beperkt tot wat aan het toenmalig vrijgelegde oppervlak zichtbaar was.

De kapel van O.-L.-V. te Bos kent een lange geschiedenis die misschien zelfs teruggaat tot in de 12de eeuw⁸¹. In 1635 werd er door Anthony de Jonghe een nieuwe, grotere kapel gebouwd die dienstdeed als drukbezocht bedevaartsoord van een miraculeus mariabeeld. Aan de mariaverering in dit gebouw kwam bruusk een eind toen Jan Benedict De Kever, commissaris van de Franse republiek, in 1799 het bevel gaf om de kapel met de grond gelijk te maken. Nadien werd ze nooit opnieuw opgebouwd.

De archeologische resten van de kapel die onder het kruispunt van Ten Bos werden aangetroffen, kunnen allen toegeschreven worden aan het gebouw dat in 1635 door A. de Jonghe werd opgericht. Wel dient opgemerkt te worden dat enkel de fundamente van de noordelijke buitenmuur met

aanzet van een veelhoekige (wellicht driezijdige) koorafsluiting en een klein deel van de zuidelijke buitenmuur werden aangesneden. Het vervolg van de zuidelijke muur en het grootste deel van het koor bevinden zich nog steeds onder het dorpsplein van Nieuwkerken, terwijl het fundament van de voorgevel volledig was vernietigd door vroegere rioleringswerken. Het gaat om een langgerekt éénschepig gebouw in baksteen met een breedte van ca. 6 m en een geschatte lengte van ca. 15,30 m. De kapel was intern gedecoreerd met lichtblauw geverfde barokke pleistermoultures.

Binnenin de kapel werd vlakbij de inkom een dubbel grafkeldertje aangetroffen dat grondig vernield was tijdens de afbraak van het gebouw in 1799. In het dubbel grafkeldertje werden de stoffelijke resten teruggevonden van twee individuen. Mogelijk gaat het om de resten van A. de Jonghe en zijn echtgenote, waarvan geweten is dat ze in de kapel begraven lagen⁸². De toetakeling van het botmateriaal toont aan dat er tijdens de afbraak maar weinig respect werd getoond voor de oprichters van de kapel. Misschien moeten we hierin een uiting zien van de negatieve houding van het Franse bewind tegenover de aristocratie.

Tegen de dubbele grafkelder werd in een latere periode een nieuwe grafkelder aangebouwd waarin geen stoffelijke resten meer werden aangetroffen. Ook buiten de kapel kwamen enkele graven aan het licht waarvan de datering nog onduidelijk is.

Van een mogelijke oudere kapel werden geen sporen aangetroffen. Wel kon vastgesteld worden dat de voorzijde van de kapel een onverhard wegtracé bedekt dat bijgevolg dateert van vóór 1635 en de huidige Nieuwkerkenstraat met de Gijselstraat verbond. De kapel was ook bovenop een gedempte NO/ZW-verlopende gracht gebouwd die mogelijk de oorspronkelijke begrenzing vormde tussen het kerkelijke en het publieke domein.

JVV

Sint-Niklaas-Heimolenstraat

Voorafgaand aan de realisatie van een kleine verkaveling door het OCMW-Sint-Niklaas werden in 2006 de kadastrale percelen St.-Niklaas 4° Afd, sectie D, 4° blad, nrs. 2040 c² en 2041 k langsheen de Heimolenstraat aan een archeologische screening onderworpen. Ontzavelingswerken in de

buurt hadden in de 19de en 20ste eeuw reeds verschillende archeologische vondsten aan het licht gebracht die wijzen op menselijke occupatie die minstens teruggaat tot de ijzertijd en zelfs tot de steentijd⁷⁸.

De archeologische screening werd uitgevoerd door middel van kijklouven. Eerst werd onderzocht wat de bodemprofielen ons vertelden over de landschappelijke ontwikkeling van beide percelen binnen het gebied. Vervolgens werden de relevante sporen van menselijke activiteit in kaart gebracht en werd geanalyseerd hoe deze zich verhielden ten opzichte van de natuurlijke gesteldheid van het terrein.

Op perceel 2040 c², waarvan het huidige oppervlak aanzienlijk dieper is gelegen dan perceel 2041, werd een aaneenschakeling van grote, diepe gedempte kuilen aangetroffen die deel uitmaken van een zone waar intensief ontzaveld werd. De aanwezigheid van vrij recent bouwpuin (bakstenen) in de kuilvullingen toont aan dat de ontzaveling wellicht in de loop van de eerste helft van de 20ste eeuw heeft plaatsgevonden. Bovenop de gedempte kuilen werd teelaarde aangebracht om landbouw opnieuw mogelijk te maken.

Perceel 2041 heeft een ingrijpende nivellering ondergaan, waarbij het grootste deel van de natuurlijke bodemontwikkeling in de droge zandgronden, met name de podzol, is verdwenen. Nadien werd het terrein opnieuw opgehoogd met diverse organische zandpakketten.

Deze bevindingen kunnen hoogstwaarschijnlijk verklaard worden in het kader van de ontzavelingspraktijken in de directe omgeving. Alvorens men tot ontzaveling kon overgaan diende men de bovenliggende teelaardelaag te verwijderen, die in afwachting van het herafdekken van het ontzavelde terrein elders moest gestockeerd worden. Een dergelijke stockageplaats zou het perceel 2041 geweest kunnen zijn.

JVV

Stekene

Stekene-Kiekenhaag

Aan de overzijde van het zgn. 'Huis de Cramme' aan de Kiekenhaag (kadastraal perceel Stekene 1° Afd., sectie A, 1° blad, nr. 276 (partim)) werden

bij graafwerken in functie van de aanleg van een tijdelijke zandstock in 2006 resten aangetroffen van uitgestrekte ontginningsactiviteiten uit het verleden.

Onder de cultuurlaag bevond zich een complex geheel van diverse zandige stortpakketten die gekenmerkt werden door de overvloedige bijmenging van afval dat in verband kan worden gebracht met de productie van diverse soorten bouwkeramiek. Het gaat voornamelijk om misbaksels en gefragmenteerde producten van (onderbakken en ongebakken) daktegels, vorstpannen, bakstenen en tegels. De fragmenten van geglaazuurd rood aardewerk die sporadisch werden aangetroffen, laten toe een datering in de late 15de of 16de eeuw voorop te stellen. Het is niet uitgesloten dat het

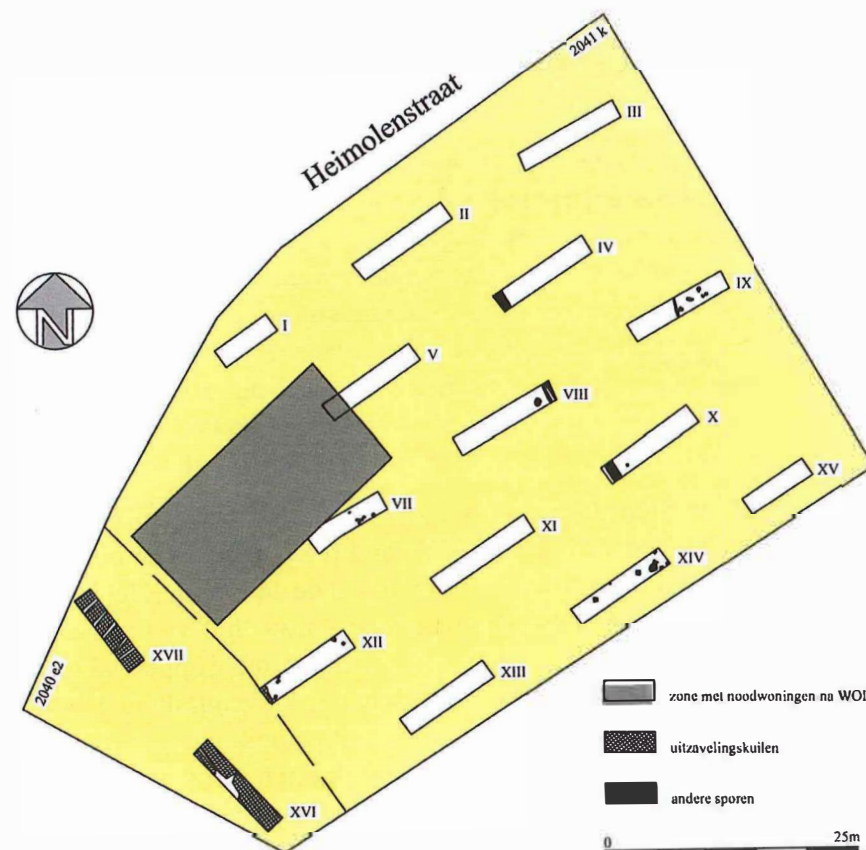

Fig. 8. Sint-Niklaas-Heimolen: algemeen plan van de onderzoekszone.